

YÂZICI-ZÂDE'NİN OĞUZ-NÂME'Sİ

Kemal ERASLAN

Türk destanları içinde önemli bir yeri olan *Oğuz* destanının en eski varyantı, bilindiği gibi elimizde ancak bir parçası bulunan *Uygur* harfleriyle yazılmış Paris nüshasıdır.¹ *Uygur* harfli *Oğuz-nâme*'nin tamamının ne kadar olduğu, muhtevasının neler içerdiği, nerede ve ne zaman kaleme alındığı, eldeki metnin *Oğuz-nâme*'nin bir parçası mı, yoksa asıl nüshanın bir kısmının kopyası mı olduğu belli değildir. *Oğuz* destanının çok önceleri teşekkül etmesine rağmen, elimizdeki *Uygur* harfli *Oğuz-nâme* metninin istinsahı XV. yüzyıla ait olmalıdır.²

Faruk Sümer, *Uygur* harfli *Oğuz-nâme* metninin *Reşidü'd-dîn*'in³ *Câmi'ü't-tevârih*'i⁴ gibi İran'da *İlhanlılar* devrinde *Gâzân Hân* veya halefi zamanında kaleme alınmış olabileceğini, *Uygur* harfli *Oğuz-nâme*'nin bir varyantı olan *Câmi'ü't-tevârih*'teki "Türklerin tarihi ve *Oğuz*'un cihângirliği hikâyesi"nin de *Uygur* harfli *Oğuz-nâme*'den birkaç yıl sonra yazıldığını, her iki eseri yazdırmanın Türklük şuuru olduğunu ileri sürer.⁵ Bu arada *Reşidü'd-dîn*'in *Uygurca Oğuz-nâme*'nin tamamını görmediğini, eğer görmüş olsaydı, teferruatlı şekilde bahsedebileceğini, bir ihtimal olarak *Reşidü'd-dîn*'in sözlü rivayetlerden de faydalanmış olabileceğini konuyla ilgili görüşmemizde söylemiştir.

Zeki Velidi Togan ise, destanın *Reşidü'd-dîn*'deki şeklini aldığı zaman, İslâmiyet'ten önce meydana getirilmiş bir taslağının bulunduğunu,⁶ *Reşidü'd-*

1 Paris nüshası (Bibl. Nat. Suppl. Turc 1001) yayını için bk. *W. YBan.-G.R. Rahmeti*, "Die Legende von Oghuz Qaghan", *Sitzb. des Preuss. Akad. des Wiss.* 1932, Phil. - Hist. Kl. XXV, Berlin 1932; Türkçeye tercümesi: *Oğuz Kağan Destanı*, İstanbul 1936.

2 *Bang ve Rahmeti*, yayınlarda, eldeki metnin imlâ, ses ve şekil özelliklerinin yazılış tarihi ile şivesini tesbite yeterli olmadığını, ancak "Şark Türkçesi"nde yazılmış olduğunu kabul etmenin uygun olacağını belirtmişlerdir, bk. Türkçe yayını, s. 7.

3 İlhanlılar devri tarihçisi olan *Reşidü'd-dîn*'in tam adı, *Reşidü'd-dîn Fazlu'llâh bin İmâd ed-Devle Ebi'l-Hayr el-Hemedâni*'dir ve h. 645-718/m. 1247-1318 tarihleri arasında yaşamıştır.

4 Yayımlayan: *Ahmet Ateş*, *Câmi'ü't-tevârih*, c. II, 4. cüz, Ankara 1957, 5. cüz, Ankara 1960, TTK yayınlarından. Yazma nüshaları için bk. Topkapı Sarayı, Bağdad Köşkü Ktp. no: 252; Hazine Ktp. no: 1653.

5 *Faruk Sümer*, *Oğuzlar (Türkmenler)*, Ankara 1967, s. 364-365.

6 *Zeki Velidi Togan*, *Oğuz Destanı*, *Reşideddin Oğuznâmesi*, İstanbul 1972, s. 117.

dîn'in asıl istifade ettiği nüshanın, *Selçukluların Şâh Melek (Kılıç Arslan)* ile mücadelelerine ait kıssa ve hikâyelerin tafsilâtıyla bilindiği zamanda tespit edildiği görüşündedir.⁷ Ona göre *Oğuz-nâme*'nin asıl taslağı, kabilelerin yaylak ve kışlaklarının, damğa ve ülüşlerinin bir hükümdar tarafından tespit edildiğini belgeleyen nüshadır. *Oğuz* rivayetleri İslâmiyet'ten çok önceki zamanlarda vücuda gelmiş olduğu hâlde, bunların *Oğuz* hükümdarlarına ait kısımları ise M.S. IV. yüzyılda, *Akhunlar-Karahunlar (Akkoyunlular-Karakoyunlular)*'ın Gökçe Göl ile Van Gölü arasına yerleştikleri zamanlar ile *Salurlar*'ın M.S. XI. yüzyılda Horasan bölgesine yerleştikleri zamanlar arasında tekevvün etmiştir.⁸ İslâmî *Oğuz-nâme*, önce Türkçe yazılmış, *Reşîdü'd-dîn* bunu eserine tercüme etmiştir. Hatta başka bir nüsha da *Uygur* harfleri ile yazılmış olabilir. Her iki nüshanın, *Arap* ve *Uygur* harfli nüshaların dili *Karahanlılar* devrinde, Sîr-derya havzası Türkçesi ile *Oğuzca*'nın karışımı bir Türkçe olmalıdır.⁹ *Uygurca Oğuz-nâme*'de *sizler* yerine *siler*, *Hind* yerine *Enetkek* kelimelerinin kullanılması, *Argu Türkçesi*'nde kaleme alındığını gösterdiği kanaatindedir. Bu eser önce *Farsça*'ya, *İlhanlılar* zamanında da *Moğolca*'ya tercüme edilmiş olmalıdır.¹⁰

Gerek yukarıda belirttiğimiz, gerekse diğer kaynaklarda *Oğuz* ve *Oğuz-nâme* hakkında ileri sürülen görüşler birer tahmin mahiyetindedir. Bunun başlıca sebebi, *Oğuz*'un tarihî bir şahsiyet mi, yoksa destanî bir şahsiyet mi olduğu hususunun açıklığa kavuşturulamamasıdır. *Oğuz*'un *Alp Er Tonga* olabileceği görüşü de sağlam bir dayanaktan mahrumdur. *Oğuz*'un, babası *Kara Hân*, onun babası *Dib Yabku (Dib Yavgu)*, onun babası *Yâfes (Yâfet, Yâfis, Türklerce Ebulec Hân, Ebulce Hân veya Olcay Hân)* ile Hz. *Nûh*'a bağlanması, *Yâfes*'in *Türklerin* atası olduğu, kendisine yer ve yurt olarak Türkistân taraflarının verildiği, burada zürriyetinin çoğalarak diğer iklimlere göçüp, oraları idareleri altına aldıkları ve uzun yıllar padişahlık ettikleri görüşü, destanların başlıca özelliklerinden olan halk yakıştırmaları ile izah edilebilir.¹¹ Bu husus *Ebu'l-Gâzî Bahâdır Hân*'ın *Şecere-i Terâkime*'sinde biraz farklı şekilde yer almaktadır: "Tûfân'dan *Nûh*'un üç oğlu ile gelinleri kurtuldu. Oğullarından *Hâm*'ı Hindistân ülkesine, *Sâm*'ı İrân memleketine, *Yâfes*'i de kuzey ülkelerine gönderdi. *Yâfes*, *İtil* ve *Yayık* ırmakları arasına gelip yerleşti ve burada nesli çoğaldı. *Yâfes*'in yedi oğlu vardı: *Türk, Hazar, Saklap, Rus, Ming, Çin, Ki-*

7 Zeki Velidi Togan, a.g.e., s. 117.

8 Zeki Velidi Togan, a.g.e., s. 118.

9 Zeki Velidi Togan, a.g.e., s. 118.

10 Zeki Velidi Togan, a.g.e., s. 119.

11 Fazla bilgi için bk. Kemal Eraslan, "Oğuz-nâme'ye göre Türk-Moğol akrabalığı", 32. *Altayistik Kongresi* tebliği.

meri. *Yâfes* ölmeden önce büyük oğlu *Türk'ü* veliaht tayin etti. Birçok yer gezip gören *Türk*, sonunda *Isıĝ Köl'e* gelip yerleşti ve zürriyeti burada çoğaldı. *Türk'ün* dört oğlu vardı: *Tütek*, *Çigil*, *Barsçak* (*Berseçer*), *Emlak*. *Türk'ün* vefatından sonra yerine *Tütek* geçti, ondan sonra da yerine oğlu *Amılca Hân* (*Ebulce Hân*) geçti. *Amılca Hân'ın* vetafindan sonra da yerine oğlu *Dib Bakuy* (*Dib Yabku*, *Dib Yavku*, *Dib Yakuy*, *Dib Takuy*) geçti. *Dib Bakuy'un* ölümünden sonra da yerine oğlu *Kök Hân* geçti, ondan sonra yerine oğlu *Alınca Hân* geçti. *Alınca Hân'ın* ikiz oğlu vardı: *Tatar* ve *Moğol*. *Alınca Hân* ülkesini bu iki oğlu arasında taksim etti, her biri kendi ülkesine padişah oldu. *Moğol Hân'ın* dört oğlu vardı: *Kara Hân*, *Kür Hân*, *Kır Hân*, *Or Hân*. *Kara Hân'ın* *Oğuz* adında bir oğlu dünyaya geldi...¹² *Ebu'l-Gâzi Bahâdır Hân'ın*, *Oğuz'u* dedesi *Moğol Hân* yoluyla *Moğollara*, *Moğol Hân'ı* da *Yâfes'in* büyük oğlu *Türk'e* bağlaması oldukça dikkat çekicidir. *Yazıcı-zâde'nin*, *Oğuz'u* birinci rivayete dayanarak, *Moğollarla* bağlantı kurmadan *Türklerin* atası olan *Yâfes'e* bağlaması, kanaatimizce II. *Murâd* devrinde *Oğuz* töresi ve hatıralarının canlılığı kadar, o devirdeki *Türklük* şuurunun kuvvetli oluşuyla izah edilebilir. *Yazıcı-zâde* bu sebepledir ki *İbn-i Bîbî'den* tercüme ettiği *El-Evâmirü'l-Alâ'iyye fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye* adlı *Selçuk-nâme'nin* başına *Oğuz-nâme'yi* ilâve etmiştir.¹³

Büyük bir ihtimalle *Oğuz'un* varlığı ile *Oğuz* rivayetleri *Oğuz (Türkmen)* kültürünün eseridir. Hatta diyebiliriz ki *Oğuz* kavim adı, destanın teşekkülü ile *Oğuz* şahıs adı yerine geçmiştir. Nitekim *Bang* ve *Rahmeti* de *Oğuz-nâme* yayınlarında "*Oğuz*" adının "*Tokuz Oğuz*" ile ilgili olduğu, halk etimolojisi ile bu *Oğuz'un*, "ilk süt" manasına gelen *ağuz* ile birleştirildiği görüşünü belirtmişlerdir.¹⁴ Bazı zümre ve devletlerin başkanlarının veya kurucularının adı ile anılmaları göz önüne alınırsa, *Oğuzların* kendilerini *Oğuz* adındaki büyük ve kutsal bir öndere bağlayıp onun adıyla anılmak istemelerini normal karşılamak gerekir.

12 *Ebu'l-Gâzi Bahâdır Hân*, *Şecere-i Terâkime'sini* Türkmenler arasında yaygın olan *Oğuz* rivayetleri ile mevcut *Oğuz-nâme'lerden* faydalanarak vücuda getirdiğini bildirmektedir. Yayınları için bk. *A.N.Kononov*, *Rodoslavnaya Türkmen*, Moskva-Leningrad 1958; *Muharrem Ergin*, (*Şecere-i Terâkime*) *Türklerin Soy Kütüğü*, İstanbul, Tercüman 1001 Temel Eser Serisi: 33.

13 II. *Murâd* devri tarihçilerinden olan *Yazıcı-zâde Ali'nin* hayatı ve şahsiyeti hakkında fazla bilgimiz bulunmamaktadır. *Yazıcı-zâde*, *Oğuz-nâme'sini*, *İbn-i Bîbî* lakabıyla meşhur olan *Hüseyin bin Muhammed bin Ali el-Ca'ferî er-Rudeğî el-müştehir bi-İbni'l-Bîbî el-Müneccime'nin* *El-Evâmirü'l-Alâ'iyye fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye* adlı eserinin tercümesinin başına ilâve etmiştir. *İbn-i Bîbî'nin* eserinin tıpkı basımı *Adnan Sadık Erzi* tarafından yayınlanmıştır: *İbn-i Bîbî*, *El-Evâmirü'l-Alâ'iyye fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye*, I Tıpkıbasım, Ankara 1956, TTK yayınlarından I. Seri No.4 a; *Yazıcı-zâde* tercümesinin yazma nüshaları için bk. Topkapı Sarayı, Revân Ktp. no: 1390-1391, Bibl. Nat. Suppl. Turc. 737.

14 *W. Bang-G.R. Rahmeti*, a.g.e., s. 6.

Yazıcı-zâde, *Oğuz şu'besinin şerhinin Uygurca Oğuz-nâme ile Câmi'ü't-tevârih'te*,¹⁵ *Moğolların* zikri ve hikâyetlerinin ise *Gâzân Hân* tarihinde geldiğini bildirir.¹⁶ *Yazıcı-zâde'nin Oğuz-nâme'si* bu kaynaklarda verilen bilgilerin tam bir tercümesi olmadığı gibi, düzenli bir telif de değildir. Metinde tekrarlara yer verilmesi, *Moğol şubelerine* ait bilgilerin oldukça karışık olması bu kanaatimizi doğrulamaktadır. *Yazıcı-zâde* metninin, yazılı ve sözlü rivayetlerin bir özeti olarak nitelendirilmesi mümkündür.

Yazıcı-zâde metninin muhtevasını belirtmeden önce, *Câmi'ü't-tevârih'te* yer alan *Oğuz-nâme'nin* bölüm başlıklarını zikretmek yerinde olacaktır:

1. *Oğuzların ve Türklerin tarihi*
2. *Oğuz'un babasına, amcalarına, hısım ve akrabalarına karşı savaşı ve Oğuz'un düşmanlarını yenmesi*
3. *Oğuz'un cihângîrlük için sefere çıkarak muhtelif ülkelere elçiler göndermesi*
4. *Oğuz'un Kıl-Barak ile savaşı*
5. *Oğuz'un karanlık ülkesine seferi ve o yerin durumu*
6. *Oğuz'un Şirvân ve Şamahî'ya elçi göndermesi*
7. *Oğuz'un Arrân ve Mugân tarafına hareketi*
8. *Oğuz'un Kürdistân yoluyla Diyarbekir ve Şâm'a hareketi*
9. *Oğuz'un oğullarını askerle Rûm ve Frenk tarafına göndermesi*
10. *Oğuz'un Rûm'a gitmiş olan oğullarının savaşması, onların Rûm ordusuyla karşılaşmalarının şekli ve tafsilatı*
11. *Oğuz'un bütün ordusuyla Dimeşk'e hareketi*
12. *Oğuz'un Mısır'a hareketi, oraya varması ve il yapması*
13. *Oğuz'un Bağdâd, Basrâ ve o taraflara gitmesi*
14. *Oğuz'un oğullarını Fârs ve Kirmân tarafına göndermesi*
15. *Oğuz'un Irâk-ı Acem tarafına elçiler göndermesi*
16. *Oğuz'un Mâzenderân'a gitmesi, savaşıp onu ve diğer vilâyetleri Gurgân, Dihistân, Horâsân ve Kuhistân'ı alması*
17. *Oğuz'un yurduna dönmesi ve son seneleri*¹⁷

¹⁵ *Câmi'ü't-tevârih'te* yer alan *Oğuz-nâme'nin* Almanca'ya tercümesi için bk. *Karl Jahn, Die Geschichte der Oguzen des Roşid ad-Dîn*, Wien, Forschungen zur islamischen Philologie und Kulturgeschichte, Band IV.

¹⁶ *Gâzân Hân* 'ın nesebi şöyledir: *Gâzân Hân bin Argûn Hân bin Abaka Hân bin Hülagu Hân bin Tuluy Hân bin Çingiz Hân*. *Reşidü'd-dîn* tarafından yazılan *Târîh-i Mubârek-i Gâzânî*, 1295-1304 yılları arasındaki hadiseleri ihtiva eder. Eser "giriş, kritik metin ve indeksler" halinde *Karl Jahn* tarafından 1940 yılında Londra'da yayımlanmıştır.

¹⁷ *Zeki Velidi Togan*, a.g.e., s. 17-53.

Yazıcı-zâde metni muhteva bakımından üç bölümde ele alınabilir:

1. Bölüm

Bu bölüm Allah'a hamd ve Peygamber'e salât ve selâm ile başlayıp *Nûh* aleyhi's-selâm oğlanlarından *Yâfes* zürriyâtına Türkistân ikliminin yer ve yurt olarak verildiği, burada zamanla çoğalıp diğer iklimleri idareleri altına alıp oralara da padişah oldukları konusuna geçilir. Daha sonra her iklimde yaşayan insanların genelde yerli (yerleşik) ve göçgün (göçebe) olarak iki grupta toplandıkları, yerli olanların mamur ve şenlikli yerlerde, göçgün olanların otlak ve çayırları bol yerlerde yaşadıkları, Mağrib başlangıcından Hind denizine kadar olan sahra ve ovalarda Arap kabilelerinin, Türkistân ve Hitây seddine kadar uzanan bölgelerde ise *Türk* boylarının sâkin olduğu, zamanla çoğalıp bir çok bölgeleri idareleri altına aldıkları, *Türk* kabilelerinden her birinin bir ad ile adlandıkları, *Oğuz* kavminin bu zamanlarda "*Türkmen*" adını taşıdıkları ve *Oğuzlar*'dan da bir çok kabilelerin türediği, bunun yanında *Oğuz*'a uyan *Kıpçak*, *Kanklı*, *Karluk*, *Kırgız*, *Uygur*, *Ağaçeri* kabilelerine *Oğuz*'un ad verdiği üzerinde durulur.

Yine bu bölümde *Moğollar*'ın da bu devirde birçok kabileler halinde yaşadıkları, hâs *Moğollar* (*Tâtâr*, *Celâyir*, *Oyrat* gibi) ve *Moğol*'a benzeyen kabileler (*Nayman*, *Kereyit* gibi) olmak üzere iki gruba ayrıldıkları, hikâyelerinin *Gâzân Hân* tarihinde geldiği, *Moğol* kabilelerinin eşkâl, lugât ve lehçeleri birbirine çok yakın olmakla beraber her tâifenin mîzâc ve tabiatlarının, yaşadıkları yerin suyu ve havasının gereği, birbirinden farklı olduğu, *Oğuzlar*'ın da Türkistân'da iken şekillerinin *Moğol*'a benzediği, lehçelerinin *Moğolca*'ya yakın olduğu, ancak İrân ve Rûm taraflarına geldikten sonra şekillerinin değiştiği, dillerinin revân ve yumuşak bir hâl aldığı hususuna temas edilmiştir.

Devamla göçebe *Türkler*'in tamamının *Dib Bakuy*'un dört oğlunun neslinden türedikleri, *Dib Bakuy*'un da *Ebulce* (*Ebulec*) *Hân* oğlu olduğu, *Ebulce Hân*'ın oğlu *Dib Bakuy*'u şimâl-i şarkî ve şimâl-i garbî taraflarına gönderdiği, *Oğuz*'un babasının *Dib Bakuy*'un en büyük oğlu *Kara Hân* olduğu, *Oğuz*'un muvahhid doğduğu, annesini, babasını, amcaları *Gün Hân*, *Or Hân* ve *Kür Hân*'ı, kardeşlerini, amcası oğlanlarını Tanrı'ya bir bilmeğe davet ettiği, ancak bazılarının *Oğuz*'a uyup bazılarının uymadığı, *Oğuz*'a uyanların müslüman, uymayanların kâfir olup *Moğol* ve *Tâtâr* adı ile anıldıkları ifade edilir.

Yazıcı-zâde, bu bölümde ayrıca *Oğuz*'un altı oğlu ve her oğlundan dörder torununun bulunduğunu, torunlarından türeyen yirmi dört *Oğuz* boyunun "*sağ kol*" ve "*sol kol*" olmak üzere ikiye ayrıldıklarını, *sağ* ve *sol kol* oğlanları ile onlardan türeyen boyların,

<i>Sağ kol</i>	: <i>Gün Hân</i>	: <i>Kayı, Bayat, Alka-evli, Kara-evli</i>
	<i>Ay Hân</i>	: <i>Yaruz, Düger, Dodurga, Yaparlu</i>
	<i>Yılduz Hân</i>	: <i>Avşar, Bigdeli, Kırık, Karkın</i>
<i>Sol kol</i>	: <i>Gök Hân</i>	: <i>Bayındur, Çavındur, Beçene, Çepni</i>
	<i>Dağ Hân</i>	: <i>Salur, Ala-yundlu, Eymür, Üregir</i>
	<i>Deniz Hân</i>	: <i>İgdür, Yıva, Bügdüz, Kınık</i>

şeklinde sıralandığını, *Oğuz* ile müttelik olmayanların da iki kısım olduklarını, bunların esasta *Moğol* olmayıp, *Moğol* adını sonradan aldıklarını, asıl *Moğolları*'nın *Erkine-kon*'da çoğalan *Moğollar* ile *Alan-hoa Hâtûn*'un neslinden türeyen *Moğollar* olmak üzere iki kısma ayrıldıklarını, *Alan-hoa Hâtûn*'dan türeyen *Moğolların* da *Nirun Moğolları* ve *Harun Moğolları* olmak üzere iki kol olduklarını da belirtmiştir. Daha sonra *Nirun* koluna bağlı on altı *Moğol* boyunun adını zikretmiştir.

Yâzıcı-zâde bu bölümü, İslâm tarihlerine ve *Tevrat*'e atıf yaparak, *Hız. Nûh*'un yer yüzünü cenûbdan şimâle kadar üç kısma ayırdığını, birinci kısmı karalar atası olan oğlu *Hâm*'a, ikinci Arap, Fars, Rûm ve İmrânîlerin atası olan oğlu *Sâm*'a, üçüncü kısmı da Türklerin atası olan oğlu *Yâfes* (*Yâfis, Yâfet*)e verdiğini, Türklerin *Yâfes*'e *Ebulce Hân* dediklerini, ancak *Ebulce Hân*'ın, *Nûh*'un oğlu mu, yoksa oğlunun oğlu mu olduğu hususunun kesin olmadığını, *Ebulce Hân*'ın oğlu *Dib Bakuy*'un (manası *devlet ve ulu mansıb yeri*) babasından daha şevketli bir hükümdar olduğunu belirterek bitirir.

2. Bölüm

Bu bölümde *Oğuz*'un muvahhid olarak doğuşu, anasını Tanrı'ya imana dâvet edişi, anasının südünü ancak onun Tanrı'yı bir bildikten sonra emdiği, *Oğuz*'un çocukluk çağı ve Allah'a ibadeti, babasını ve amcalarını, kardeş ve amcası oğlanlarını Tanrı'yı bir bilmeğe dâvet edişi, uymayanlarla savaşması, evlendiği amcaları kızlarından altı oğlunun dünyaya gelişi, babasının yerine hân oluşu, İrân, Tûrân, Şâm, Mısır, Rûm ve diğer ülkeleri feth edip buralara hâkim oluşu, yetmiş beş yıl padişahlık edişi, kendisine uyan *Kıpçak, Kanklı, Karluk, Uygur, Kalaç, Kırgız, Ağaçeri* kabilelerine ad verişinin hikâyesi, yaşlanan *Oğuz*'un büyük bir toy tertib ederek beğlerine hediyeler vermesi, ülkesini altı oğlu arasında taksim etmesi ve nihayet Yengi Kentlü *İrkül Hâce*'nin yirmi dört *Oğuz* boyunun damga, ongun ve ülüşlerini belirlemesi anlatılır.¹⁸

¹⁸ *Oğuz-nâme*'nin manzum islâmî varyantının yayını için bk. Hüseyin Namık Orkun, *Oğuzlara Dair*, Ankara 1935, Kemal Eraslan, "Manzum Oğuznâme", *Türkiyat Mecmuası*, c. XVIII, İstanbul 1976, s. 169-236.

3. Bölüm

Yazıcı-zâde Oğuz-nâme'sinin dikkati çeken yönü Oğuz'un vasiyetini ihtiva eden üçüncü bölümdür. Burada Oğuz'un kendisinden sonra oğlanlarının hanlık sırasını belirlemesi, boyların derece ve görevlerinin neler olduğu, Oğuz'un halkını üç bölüğe ayırıp âkillere, bilgelere ve muhasip kişilere mal ve davar toplayıp harc etmek, bahadırlara çeri beğliği, ebleh ve bön kişilere davar gütmek görevlerini verışı, on başı, yüz başı, bin başı, tümen beyi olanların vasıfları ve görevleri, padişahların dost ve nedimi olacak kişilerin ne gibi meziyetlere sahip olmaları gerektiği, suçlar ve verilecek cezaların neler olduğu hususları örneklerle canlı bir şekilde dile getirilmiştir. Oğuz töresinin esaslarını tespit eden bu bölüm Türk eğitim ve kültür tarihi bakımından da oldukça önemlidir.

Netice olarak muhteva bakımından oldukça önemli olan *Yazıcı-zâde Oğuz-nâme'si* her yönüyle ayrı ayrı üzerinde durup incelenmesi gereken bir varyanttır.